

4.ÜNİTE

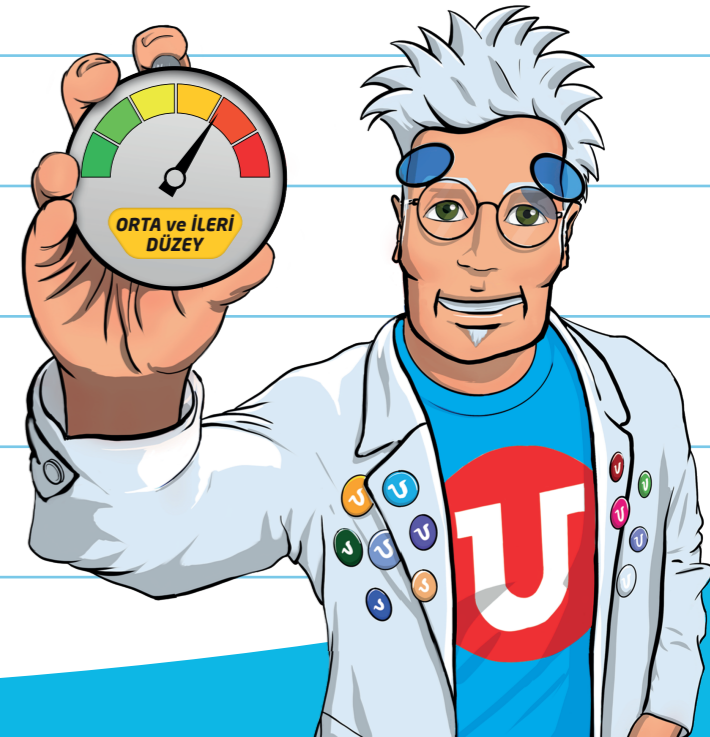
U

TYT Orta ve İleri Düzey Dil Bilgisi Soru Bankası

Cümle Türleri

RAMAZAN EFE AY

CÜMLE TÜRLERİ

Cümle çeşitlerinden söz edildiğinde hemen cümlenin **yüklemine** bakılmalıdır.

Aşağıdaki cümlelerden hangisi **yüklemine göre** diğerlerinden farklıdır?

Yüklemine göre > İsim cümlesi (yok, değil)

Fiil cümlesi (me, mez)

Aşağıdaki cümlelerden hangisi **öğelerinin sıralanışı** bakımından diğerlerinden farklıdır?

Öge dizilişine göre > Kurallı (düz) cümle

Devrik cümle

Eksilteli cümle

Aşağıdaki cümlelerden hangisi **anlamına göre** diğerlerinden farklıdır?

Anlamına göre > Olumlu cümle

Olumsuz cümle

Aşağıdaki cümlelerden hangisi **yapısı bakımından** diğerlerinden farklıdır?

Yapısına göre > Basit cümle

Birleşik cümle

Sıralı cümle

Bağlı cümle

Yüklemine (Yüklemin türüne) göre:

- Hayat, geç kalanları hiç affetmez.*
- “Körfezindeki dalgın suya bak, göreceksin
Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde.”*
- Gönül kimi severse güzel odur.*
- Köşede kar içinde can veren çocuklar var.*
- ★ Tek amacı üniversiteyi kazanmaktı.*

Öge Dizilişine Göre:

- Akasya ağacının dallarına kuşlar konardı.
- Geceleyin bir ses böler uykumu.
- Hatalarınızdan ders almanız, çok erdemli davranış bence.
- Her tarafta renk renk çiçekler, meleşen kuzular...

Anlamlarına Göre:

Bir eylemin *yapıldığını, yapılabileceğini, bir varlığın bulunduğunu* ifade eden cümleler olumludur.

- Küçük kız amansız hastalıktan öldü.
- Mutluluk düşünecek hâlim yok.
- Sevimli değilmiş anlattıkları gibi.

Biçimce olumsuz anlamca olumlu:

- *Oraya gitmeyi istemiyor değilim.*
- *Bu dükkânda yok yok.*
- *Ben seni hiç sevmez miyim?*

Biçimce olumlu anlamca olumsuz:

- *Ne aklını beğenmeyeni gördüm ne talihini beğeneni.*
- *Buralarda market ne gezer.*
- *Bu sözleri ben mi sarfetmişim?*
- *Bu ortamda gel de çalış.*

Yapı Bakımından Cümleler:

Yapı bakımından gruplandırılırken cümledeki **yüklem sayısına** bakılır.

Basit ve birleşik cümlede **tek** yüklem olurken

sıralı ve bağlı cümlede en az **iki** yüklem olur.

Basit cümlede tek yüklem vardır. Yüklem **dışında** fiilimsi, aktarma sözler, şart eki bulunmaz.

- İyi bir oyunun son söze ihtiyacı yoktur.
- Bir kış günü sabahında, emekli orman memuru ve iki oğlu, evlerinden atlarıyla şehre doğru yola çıktı.
- Tek isteği, tüm dünyayı gezmekti.

Birleşik cümlede tek yüklem vardır.

Girişik birleşik cümle

Yüklem dışında fiilimsi ya da fiilimsiler

Şart birleşik cümle

Yüklem dışında şart kipiyle çekimlenmiş sözcük

İç içe birleşik (kaynaşık) cümle

Yüklem dışında aktarma söz

- Acele yürüyen yolda kalır.
- Akrabanın akrabaya ettiğini akrep etmez.
- Samimiyetine inanırsa bağışlar onu.
- Aragon: "Mutlu aşk yoktur." der.

Sıralı Cümle:

Sıralı cümleler **virgöl** ya da noktalı **virgülle** birbirine bağlanır.

Sıralı cümleyi oluşturan cümleler ortak öge kullanırsa **bağımlı** sıralı cümle

Sıralı cümleyi oluşturan cümleler ortak öge kullanmazsa **bağımsız** sıralı cümle

→ İnsanlar, günümüzde sevgiyi çöpe attılar; nefreti kucakladılar.

→ Ev alma, komşu al.

→ Siz kendinize inanın, başkaları da size inanacaktır.

★ Borçlu ölmez, benzi sararır.

Bağlı Cümle

Cümleler birbirine **baęlaçlarla** bağlanır.

- Vicdanı tertemizdi çünkü onu hiç kullanmamıştı.
- Kitaplarını gül resimleriyle süslemiş ama pek temiz tutmamış.

Ara Söz - Ara Cümle

- Türkçeyi, en sevdiği dersi, hiç kaçırmazdı.
- Komşumuzun kızı -sen de bilirsin- kocaya kaçtı.

- “Acele giden ecele gider.” atasözünde adlaşmış sıfat-fiil vardır.
- “Adamak kolay, ödemek güçtür.” atasözü bağımlı sıralı cümledir.
- “Ak gün ağartır, kara gün karartır.” atasözü, cümleleri özne ve yüklemden meydana gelen bağımsız sıralı cümledir.
- “Bal tutan parmağını yalar.” atasözü özne, nesne ve yüklemden oluşan etken çatılı bir cümledir.
- “Dereyi görmeden paçayı sıvama.” atasözü içinde zarf-fiil bulunan olumsuz bir cümledir.

Yukarıdaki atasözleriyle ilgili belirtilenlerden kaçısı **yanlıştır**?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5